

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף סד

אמר רב כהנא, הוה יתיבנא בשילהי פרקי דרב דרבא [גורסים 'רבא' בכל הסוגיא ולא 'רב']: באתי כשרבא סיים לדרוש ולא שמעתי את תחילת דבריו, ושמעתי שהוא מזכיר בדרשתו 'דלועים' כמה פעמים, ולא ידעתי מה הוא אומר. לאחר שרבא קם וסיים לדרוש, שאלתי את התלמידים מדוע רבא הזכיר בדרשתו 'דלועים', ואמרו לי התלמידים כך אמר רב - מי שנתן מעות לגנן המגדל דלועים, והיה מחירם בשוק עשרה דלועים בגודל זרת תמורת זוז אחד, ואמר הגנן לקונה אתן לך לאחר זמן עשרה דלועים גדולים בגודל אמה (= אמה יותר גדולה מזרת) תמורת זוז אחד, אם יש לו בגינה דלועים גדולים בגודל אמה מותר, ואם הדלועים שבגינתו עדיין קטנים אסור, לפי שזהו 'אגר נטר'.

קושיא: פשיטא: והרי זהו דבר פשוט שאם אין לו דלועים גדולים שאסור, ומה רבא בא להשמיע לנו?

תירוץ: מהו דתימא: היה מקום לחשוב שכיון שהדלועים ממילא יגדלו בגינתו ויגיעו לגודל אמה לכן זה נחשב שיש לו כבר דלועים גדולים, קמ"ל שלא.

כמאן וכו': רבא סובר כמו התנא של הברייתא - ההולך לחלוב את העיזים שלו וכו', ופגש את חברו ואמר לו (בעל העיזים) מה שאחלוב מהעיזים שלי מכור לך כעת בכך וכך זוז, מותר ואין בזה ריבית, לפי שהקונה קיבל על עצמו בין את הרווח ובין את ההפסד (= בין אם יקבל יותר חלב ממה ששילם ובין אם יקבל פחות ממה ששילם), ולכן אפילו אם בסופו של דבר יקבל חלב יותר ממה ששילם אין בזה 'אגר נטר', משום שגם אם היה מקבל חלב פחות ממה ששילם היה לוקח. **אבל אם אמר לו מה שאחלוב מהעיזים שלי כך וכך סאים של חלב מכור לך כעת בכך וכך זוזים,** ומוזיל לו את התשלום בעבור שמקדים לשלם כעת, אסור. ע"כ הברייתא.

מדייקת הגמ': אע"ג דממילא קא רבו, כיון דליתנהו בהיא שעתא אסור: מהברייתא מוכח כרבא, שלמרות שהחלב מתרבה מאליו בתוך העיזים אנו לא אומרים שזה נחשב שהוא נמצא כבר ברשות המוכר, אלא כיון שכעת החלב אינו נמצא אסור.

איכא דאמרי אמר רבא: יש אומרים שרבא אמר להיפך - שגם אם הדלועים שבגינתו עדיין קטנים מותר, כיון שהדלועים ממילא יגדלו בגינתו ויגיעו לגודל אמה ולכן זה נחשב שיש לו כבר כעת דלועים גדולים.

קושיא: והתניא: והרי למדנו בכרייתא הנ"ל שאם אמר לו מה שאחלוב מהעיזים שלי כך וכך סאים של חלב מכור לך כעת בכך וכך זוזים, אסור.

תירוץ: התם: שם לגבי חלב אין אותו החלב מתרבה, כלומר החלב שהוא יתן לאחר זמן לקונה לא התרבה מחמת החלב שהיה בעז בשעת המכירה, שהרי כשהוא חולב כעת את העז נגמר בה החלב לגמרי ואח"כ מגיע חלב אחר, אבל כאן לגבי דלועים מה שנוסף על הדלעת הקטנה והיא נעשית גדולה בא מכח הדלעת הקטנה, והדלועים הקטנים כבר היו בשעת המכירה, ואותם הדלועים בעצמם משתבחים וגדלים, ואם יתלשו את הדלעת לא תצמח דלעת אחרת במקומה, וא"כ אין כאן 'אגר נטר' שהרי הוא הקנה לו את הדלעת הקטנה שהיתה ברשותו בשעת המכירה.

*

אמר אביי שרי ליה לאיניש: מותר לאדם לומר למוכר קח ארבע זוז ותמכור לי את החבית יין שלך, אמנם אני אקח אותה רק בעוד זמן רב. ואני עושה איתך תנאי שאם היין יחמיץ בינתיים אני לא אקנה אותה, אבל אם היא תתייקר או תוזל היא תישאר ברשותי ואני ארוויח או אפסיד את הכסף.

רב שרביא מקשה לאביי: הרי למדנו לקמן (דף ע') ש'קרוב לשכר ורחוק להפסד אסור'. כלומר אסור לקנות מוצר ולסכם עם המוכר שאם הוא יתקלקל הוא לא יקח אותו, אבל אם הוא יתייקר הוא יקח אותו. ואם כן מכיון שהוא קנה חבית שתסופק לאחר זמן, והתנה עם המוכר שאם היא תחמיץ הוא לא יקח אותה, אסור לעשות כן משום ריבית. כי בעצם נמצא שהכסף שהוא משלם למוכר הוא רק 'הלוואה', משום שהוא לא קונה את החבית לגמרי, אלא היא נשארת ברשות המוכר עד שיתברר בשעת האספקה האם היא החמיצה או לא. ומכיון שהוא רק מלוה את הכסף למוכר, אם כן כשהוא מקבל את היין לאחר זמן והיין לא החמיץ, אם המחיר שלו יעלה, נמצא שהקונה קיבל ריבית עבור הלוואה שהלוה למוכר.

אמר ליה: מכיון שכאן הוא מקבל על עצמו גם את ההפסדים (אם המחיר ירד), זה נחשב 'קרוב לזה (לשכר) ולזה (ולהפסד)' ומותר. כלומר באמת הוא קנה את

החבית לגמרי, רק שהוא עושה תנאי עם המוכר שאם היא תחמיץ הוא יכול להחזיר אותה בחזרה. וממילא אין כאן הלוואה של הכסף למוכר אלא קנייה גמורה, ולכן אם התייקרה החבית היא התייקרה ברשותו.

משנה: המלוה את חבירו, לא יזור בחצרו חינם וכו'.

גמרא: [לשון ראשון:] **אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן:** למדנו במסכת בבא קמא שהמתגורר בחצר חבירו שלא מדעתו של חבירו, אינו צריך לשלם לו שכר דירה. והיינו בחצר שאינה עומדת להשכרה, אבל באדם העומד לשכור דירה, שאז 'זה נהנה וזה לא חסר'. כלומר הבעל הבית לא חסר כלום כי בכל מקרה הוא לא עומד להשכיר את החצר, ואילו המתגורר בחצר נהנה מחיסכון של תשלום השכירות. בכל אופן – המלוה את חבירו ומתגורר בחצרו, צריך להעלות לו שכר, למרות שהחצר אינה עומדת להשכרה.

קושיא: **מאי קמ"ל וכו':** מה החידוש בדברי רב נחמן? הרי כבר למדנו זאת במשנתנו!

תירוץ: **אי ממתניתין הוה אמינא וכו':** מלשון המשנה היינו חושבים שכל האיסור דוקא בחצר העומדת להשכרה ובאדם העומד לשכור דירה, שאז 'זה נהנה וזה חסר' ולכן יש כאן ריבית. כי הלווה נתן למלווה דבר שהוא מפסיד אותו, והמלווה מקבל ממנו דבר שהוא מרוויח אותו.

אבל באדם שאינו עומד לשכור דירה, ובחצר שאינה עומדת להשכרה יהיה מותר, כי 'זה לא נהנה וזה לא חסר'. כלומר הבעל הבית לא חסר כלום כי בכל מקרה הוא לא עומד להשכיר את החצר, ואילו המלווה המתגורר בחצר לא נהנה מהחיסכון של השכר דירה, כי הוא בכל מקרה לא היה שוכר חצר. ועל כך מחדש רב נחמן שבכל אופן 'הלווה ודר בחצרו צריך להעלות לו שכר'. והטעם, משום שנראה הדבר כריבית.

[לשון שני:] **איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן וכו':** דהיינו אם 'קצץ' (= סיכם) הלווה עם המלווה בשעת ההלוואה שיגור בחצרו, אסור.

מאן דאמר הלווה: הגמרא מסכמת את החילוק שבין שתי הלשונות. ללשון הראשון של רב נחמן ש'הלווה ודר בחצרו וכו' אם כן אפילו אם לא סיכם איתו מראש שיגור בחצרו אסור לו לגרו בחצרו (וכל שכן אם סיכמו ביניהם). אבל ללשון השני

ש'הלויני ודור בחצרי' אם כן דוקא אם מראש סיכמו ביניהם שמלוה לו על דעת שיגור בחצירו אסור, אבל אם לא התנה מראש מותר.

רב יוסף בר חמא: רב יוסף בר חמא היה תופס עבדים של אנשים שהיה מלוה להם כסף, ומעביד אותם בעבודות בשבילו. א"ל רבא בנו - מדוע מר עושה כך? א"ל אביו - אני סובר כמו רב נחמן שאמר 'עבד אינו שווה את הלחם שהוא אוכל', ואני הרי מאכיל אותו ביום שהוא עובד אצלי ואם כן אני לא מקבל טובת הנאה מהלוה.

א"ל בנו - רב נחמן אמר זאת רק על עבדו 'דארי' שהיה ליצן הרוקד בחנויות של שתיית יין, אבל לא על שאר עבדים.

א"ל אביו - אני סובר כמו רב דניאל בר רב קטינא אמר רב, שאמר 'התוקף עבדו של חברו ועשה בו מלאכה פטור מלשלם', כי נוח לאדון של העבד שהעבד שלו לא יתרגל להתבטל ממלאכה.

אמר לו בנו - כל זה דוקא כשהתופס אינו המלוה של האדון, אבל מר כיון שהוא מלוה לאדונים של העבדים כסף, הרי זה נראה כרביית. וכמו שאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, אע"פ שאמרו הדר בחצר חברו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר, הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר. והיינו כי זה נראה כרביית.

אמר לו אביו - אני חוזר בי.